

Opdrachtschrijving Transitie Landelijk Gebied

Aanleiding

De Metropoolregio Eindhoven en de provincie Noord-Brabant hebben afgesproken om te komen tot een versnelling op het thema transitie veehouderij. Om een goed beeld te krijgen van de problematiek rondom de veehouderij en de rol die de gemeenten daarin kunnen spelen is de Metropoolregio gestart met de uitvoering van een verkenning. In het kader van deze verkenning is gesproken met diverse gremia waaronder enkele gemeenten, de werkplaatsen Economische Strategie en Ruimte, het overleg bestuurlijk trekkers en externa partners als de Brabant Zeeuwse werkgevers (BZW) en de Wageningen University & Research (WUR). Het belang van een gezamenlijke beweging wordt onderkend en kansen worden gezien om het landelijk gebied nieuw perspectief te geven.

De ontwikkelingsperspectieven van de veehouderij zijn onlosmakelijk verbonden met de opgave om stad en platteland optimaal te verbinden en de regionale opgaven op het gebied van klimaatopgaven, energietransitie, vrijetijdsmogelijkheden, etc. Vandaar de keuze voor het ruimere begrip 'transitie landelijk gebied'.

Probleemanalyse

"De Nederlandse landbouw bevindt zich in een spagaat. Aan de ene kant moet de boer op de wereldmarkt concurreren op prijs. Dan is het antwoord schaalvergroting, ook omdat hij hier aan alle dure milieuregels moet voldoen. Maar aan de andere kant wordt die schaalvergroting in het kleine Nederland steeds meer een probleem. En dat uit zich weer in nieuwe knelpunten, zoals fijnstof, broeikasgassen, ammoniak of problemen met waterkwaliteit." Hans Mommaas, directeur Planbureau voor de Leefomgeving (NRC, 20 september 2017)

De hierboven geschetste problematiek is in onze regio met een enorme dichtheid aan intensieve veehouderijbedrijven bijzonder manifest. Veel boeren zitten in een lastige situatie en de door de provincie Noord-Brabant aangekondigde verscherpte milieueisen voeren de druk verder op. Tegelijkertijd is er maatschappelijke onrust over de invloed van de intensieve veehouderij op de gezondheid van mens en dier. Binnen afzienbare tijd zal een aanzienlijk aantal boeren moeten stoppen.

Deze ontwikkeling heeft grote financiële en maatschappelijke gevolgen voor de boeren zelf maar ook voor de omgeving. Denk aan verlies van werkgelegenheid en maatschappelijke betekenis, maar ook dreigende vershraling van het buitengebied en verlies aan innovatiekracht bij toeleverende bedrijven.

De waarde van het landelijk gebied

Het is belangrijk het tij te keren. Niet alleen voor de boeren zelf maar ook voor het behoud van het landelijk gebied. Het landelijk gebied is van grote waarde voor stad en regio, zowel in landschappelijk en recreatief opzicht maar ook economisch (voedsel- en energieproductie, vestigingslocatie innovatieve maakindustrie). Het stedelijk netwerk en het landelijk gebied lopen steeds meer in elkaar over. Nieuw perspectief voor de agrarische sector is dus ook van belang voor het behoud van het landelijk gebied en uniciteit van onze regio.

Systemtransitie is nodig

NRC, 20 september 2017:

“Mommaas pleit voor een systeemtransitie; een verandering van het verdienmodel. Wat de landbouw nodig heeft, is een nieuw, wenkend perspectief. Het gaat over de vraag: wat willen we met de landbouw in Nederland? Je moet hierbij meerdere doelen stellen. Het verdienvermogen van de boer, dierenwelzijn, biodiversiteit, gezondheid van consument en omwonenden. Al die dossiers moeten worden meegenomen. Daarop moet je een akkoord krijgen van alle partijen: boerenorganisaties, overheden, natuurorganisaties, financiële partijen, supermarkten.”

Mommaas' constatering sluit aan bij de bevindingen van het werkatelier 'Landelijk gebied' dat plaatsvond tijdens de Ontwikkelstag op 12 juni 2017 jl. De regionale bestuurders benadrukten ook daar het belang van een systeemtransitie, een zorgvuldige omvorming naar een innovatieve en maatschappelijk gedragen agrarische sector en een goede dialoog op lokaal niveau met alle betrokkenen. Mooie voorbeelden daarvan zijn Reusel-de Mierden waar met het manifest 'De Beweging' een basis is gelegd om via een open dialoog te komen tot een transitie van de lokale veehouderij en Deurne waar een Transitieprogramma 'Ruimte voor kansen' is ontwikkeld.

Opdracht Metropoolregio Eindhoven

De Metropoolregio zet in op een versnelling van de transitie van het landelijk gebied. Maar welke succesvolle interventie kan gepleegd worden om dit proces te versnellen? Welke inzet vraagt dit wat betreft methode, schaal en inhoud? De opgave kent bijvoorbeeld meerdere schaalniveau's: de problematiek doet zich voor op de Nederlandse zandgronden, het gesprek wordt gevoerd op (sub)regionaal niveau en de uitvoering vindt veelal plaats op lokaal niveau. Bovendien vragen de integraliteit en politieke geladenheid van de opgave om een zorgvuldige benadering. Op andere niveaus (provinciaal/brancheorganisaties) wordt al met elkaar overlegd en de vraag is wat de Metropoolregio daar aan toe kan/wil voegen. De werkplaatsen van de Metropoolregio Eindhoven hebben de rol om concrete initiatieven die zich in de regio voordoen en die een regionale rol/bijdrage vragen te agenderen, bespreken en gericht te ondersteunen om tot een uitvoeringsaanpak te komen. De overtuiging is dat het vraagstuk vooral verder wordt gebracht door maatwerkoplossingen op lokale schaal. Belangrijk is dus het initiatief zoveel mogelijk daar te laten waar de actie is: lokaal en/of subregionaal.

De opdracht die de Metropoolregio Eindhoven voor zich zelf ziet is:

de transitie van het landelijk gebied nadrukkelijk agenderen en positioneren als een gezamenlijke regionale opgave, van de stad én het landelijk gebied.

Om dit te concretiseren wordt voorgesteld gezamenlijk de volgende stappen te zetten:

Kennisdeling

1. De instelling van een regionaal **Kennisplatform** waar bestuurders lokale en subregionale initiatieven en methodieken op het terrein van de Transitie landelijk gebied met elkaar kunnen delen. De manier waarop dit exact vorm krijgt wordt in overleg met betrokken bestuurders nader uitgewerkt.

Opdracht

2. Een regionale **Transitieagenda** landelijk gebied opstellen en daarin aandacht te schenken aan zowel het oplossen van lokale ruimtelijke knelpunten (uitplaatsing/sanering overlastgevende veehouderijbedrijven) als het stimuleren van kansrijke (high-tech) innovaties en ontwikkelingen met betrekking tot de veehouderij, VAB's en nieuwe functies in het buitengebied. Leidraad van deze agenda is het creëren van nieuw economisch en maatschappelijk perspectief voor het

landelijk gebied, waarbij ook de functie van het landelijk gebied in relatie tot de stad in ogenschouw wordt genomen.

Hoe

3. Een '**Taskforce landelijk gebied**' instellen die de verschillende lijnen met elkaar verbindt en in samenwerking met de provincie hiervoor een bestuurlijk boegbeeld benoemen.
 - De Taskforce krijgt de opdracht om het opstellen van de Transitieagenda voor te bereiden en het proces daartoe in te richten.
 - De Taskforce gaat op basis van de Transitieagenda samen met de provincie het **gesprek met de minister** van Landbouw aan met als doel rijksmiddelen (o.a. middelen warme sanering varkenshouderij) te verkrijgen die bijdragen aan een versnelde uitvoering van deze agenda.